

DRUŠTVO KNJIŽNIČARA U SPLITU : ŠTO SMO BILI I KAMO IDEMO?

SPLIT LIBRARY ASSOCIATION – WHAT HAVE WE DONE AND
WHERE ARE WE GOING?

Edita Bačić

Pravni fakultet u Splitu
edita@pravst.hr

Mihaela Kovačić

Sveučilišna knjižnica u Splitu
mihaela.kovacic@svkst.hr

Žana Siminiati Viočić

Umjetnička akademija u Splitu
zana@umas.hr

UDK / UDC 02:061.2

Pregledni rad / Review

Primljeno / Received: 28. 1. 2015.

Sažetak

Rad donosi pregled organiziranog djelovanja knjižničarske struke od 1930-ih do 2014. u Splitsko-dalmatinskoj županiji – prostoru djelovanja današnjeg *Društva knjižničara u Splitu* (dalje DKST). Propituje se doprinos DKST razvoju knjižničarske struke i statusa u lokalnoj zajednici te knjižničarstvu općenito. Metodologija rada zasniva se na analizi dosadašnjeg rada Društva na temelju sačuvane arhive. Cilj rada jest, u odnosu na promjene nastale u društveno-političkom, tehnološkom i ekonomskom okruženju, primjenom rezultata SWOT analize, promišljati o budućem modelu djelovanja DKST-a. Uz osnovne preduvjete – redovno i aktivno članstvo – u interakciji s lokalnom i stručnom zajednicom (HKD), DKST treba graditi svoju prepoznatljivost

kako bi u ravnopravnom partnerstvu, primjerice, sa srodnim nevladinim udrugama, ostvario zajedničke projekte od interesa za stručnu, lokalnu i širu zajednicu te time opravdao svoju opstojnost.

Ključne riječi: Društvo knjižničara u Splitu – povijest; Društvo knjižničara u Splitu – strategija razvoja

Summary

The paper gives an overview of the organized activities of library professionals from 1930s to 2014 in the Splitsko-dalmatinska County – the area of operation of the today's Split Library Association (hereinafter referred to as DKST, Društvo knjižničara u Splitu). The DKST's contribution to the development of the library profession and status in the local community as well as the librarianship in general is examined. The paper analyzes the past and present activities of the Association based on the preserved documents in the Association archives. The aim of the paper is to, pursuant to the changes that have occurred in the social, political, technological and economic environment, and using the SWOT analysis of the results, rethink the possible future model of operating for the DKST. In addition to the fundamental preconditions, regular and active membership, it should seek for closer cooperation with local and professional community (Hrvatsko knjižničarsko društvo, Croatian Library Association). DKST should actively build its recognisability in order to, in an equal partnership with, for example, non-governmental associations, be able to implement projects of common interest for the professional, local and wider communities and thus justify its viability.

Keywords: Split Library Association – history; Split Library Association – development strategies

1. Uvod

Pregled organiziranog djelovanja Društva knjižničara u Splitu kao strukovne udruge na prostoru današnje teritorijalno ustrojbene jedinice – Splitsko-dalmatinske županije – od 1930-ih 20. stoljeća do danas, zasniva se na analizi četiriju osnovnih elemenata važnih za opstojnost svake udruge: članstvu, obrazovanju i kompetenciji, statusu u lokalnoj zajednici te financiranju djelatnosti. Nadalje, djelovanje DKST iskazuje se kroz suradnju i odnos s drugim strukovnim udrugama i ustanovama, ali i ostalim partnerima u lokalnoj zajednici i šire. Podaci do kojih smo došli sagledavajući prošlo i sadašnje dje-

lovanje u odnosu na prethodno spomenute elemente opstojnosti, korišteni su u SWOT analizi. Njeni će rezultati poslužiti u uočavanju prednosti i slabosti dosadašnjeg djelovanja i iznalaženju načina što uspješnijeg budućeg razvoja.¹

Kao preduvjet kvalitetnog rada svake udruge pa tako i DKST-a, ističe se redovno i aktivno članstvo. Analizom brojnosti i strukture članstva DKST-a i općenito knjižničara u Splitsko dalmatinskoj županiji propituju se njihova očekivanja od Društva kao i mogućnosti istog da odgovori na postavljene zahtjeve. Cilj je ovoga rada na temelju konkretnih pokazatelja iskazanih u SWOT analizi ukupnog djelovanja Društva i zakonitosti u društvenim kretanjima osvijestiti i prepoznati opasnosti za daljnji rad regionalne strukovne udruge, prilagoditi se i pripremiti za buduće promjene sa što manje posljedica te iznaći model budućeg djelovanja DKST-a uz aktivno članstvo ili/i zanos/ interes nekolicine članova.

2. Organizirano djelovanje knjižničarske struke i strukovnog udruživanja u srednjoj Dalmaciji

Javno knjižničarsko djelovanje širih razmjera na području srednje Dalmacije pratimo još od druge polovice 19. stoljeća. Tada se u svim većim i manjim mjestima uz Jadransku obalu, u zaleđu i na otocima, osnivaju čitaonice. Odjeci čitaoničkog *pokreta*, u osnovi politički intoniranog, sačuvali su se u većini slučajeva do u 20. stoljeće kroz naslijeđeno organizirano knjižnično poslovanje, primjerice, kataloge i/ili inventare, fondove knjižnica sljedbenica i svijest o potrebi dostupnosti tiskane i rukopisne informacije širem krugu korisnika. Doprinosi kulturi čitanja i širenju informacija, čitaonički je pokret, gotovo jedno stoljeće kasnije, pripremio sredinu za prihvaćanje “masovnog” i strukovno organiziranog knjižničarstva. Ipak, tražeći začetke organiziranog djelovanja knjižničarske struke na ovim prostorima, moramo se osvrnuti na godinu 1931., splitsku *Gradsku biblioteku* i njenoga prvog ravnatelja prof. Dušana Mangerera. Spoznaje o stručnom, knjižničarskom radu prof. Mangerera danas crpimo na temelju dvaju elemenata – “materijaliziranoga” knjižničnog poslovanja iskazanog kroz vrstu, sadržaj i ustroj fonda, bibliografsku organizaciju informacija i administrativni arhiv *Gradske biblioteke* do 1940. godine.

¹ Spoznaje o djelovanju HKD-a i DKST-a kao i njihovoj suradnji tijekom proteklih šest desetljeća stečene su većim dijelom na temelju podataka iznesenih u spomenicama: Hrvatsko knjižničarsko društvo : 14. III. 1940. – 14. III. 2000. Zagreb : HKD, 2000. i Spomenici Društva knjižničara u Splitu : 1950. – 2010. // Glasnik Društva bibliotekara Split 8(2010). U istu svrhu korištena je arhivska građa DKST-a.

Naime, Mangerov stručni rad, usvajanje načela onodobnog knjižničarstva i suradnja s kolegama iz drugih sredina u doba Austro-Ugarske i Kraljevine Jugoslavije bio je temelj na kojem se, iako kratkotrajno, razvijalo 1930-ih organizirano djelovanje knjižničarske struke na ovim prostorima.² Iako 1930-ih na području Primorske banovine bilježimo relativno manji broj knjižnica, u gradu Splitu djelovalo je nekoliko dobro ustrojenih knjižnica. Po sustavno građenom i vrijednom fondu osobito su bile čuvane srednjoškolske knjižnice CK Obrtničke škole te klasične i realne gimnazije. O njima su brinuli stručni djelatnici bez formalne, knjižničarske naobrazbe, koje Josip Badalić, u pismu Mangeru, naziva *prosvjetnim radnicima-knjižničarima*. Uz njih, tu su i knjižnice Arheološkog muzeja te franjevačkih i dominikanskog samostana. Kolege, članovi *Društva bibliotekara Jugoslavije – sekcije Zagreb* (dalje DBJ) Matko Rojnić, Eva Verona i mnogi drugi, obraćaju se upravo D. Mangeru tražeći podatke o knjižnom fondu i raznim stručnim pitanjima. Kada je od zagrebačke sekcije DBJ 1931. D. Manger dobio poziv da pomogne pridobiti članstvo i organizirati splitsku sekciju DBJ, unatoč prethodno navedenim knjižničarskim potencijalima, do osnivanja nije došlo. Nekoliko mjeseci kasnije, u studenom 1931., na *I. kongresu bibliotekara Jugoslavije* održanom u Zagrebu, Manger, sada član DBJ, sudjeluje kao jedini predstavnik knjižničarske struke iz Primorske banovine. Štoviše, sudionici kongresa ukazali su mu priznanje izabравši ga za potpredsjednika DBJ. Na kongresu je Manger imao prigodu čuti rasprave o zakonu o *dužnosnom primjerku*, jugoslavenskoj bibliografiji, katalogu časopisnih i novinskih članaka, centralnom katalogu svih knjižnica u državi te o izdavanju knjižničarskog časopisa. Tom prigodom spominje se i problem statusa knjižničnog osoblja/činovništva, izražen kroz *nedovoljan broj zapostavljenih ili nestalnih činovnika, stručno kvalificirano i praksom uvježbano stalno činovništvo koje uz suvremeni rad biblioteke pozna i njenu tradiciju* smatrajući da će se to postići samo onda ako se *bibliotečno činovništvo sviju kategorija svrsta u poseban status i ako mu se sveučilišnim ili posebnim bibliotečnim zakonom odredi kvalifikacija, položaj i plaća, tako da bude izjednačeno s činovnicima analogne kvalifikacije u drugim zvanjima*. Nadalje, Manger prati zbivanja u europskom i domaćem knjižničarstvu.

² D. Manger 1903. ustrojava i vodi *Gradsku biblioteku* trideset sedam godina. Često osobnim kontaktima dolazi do stručne literature i pravilnika te prati novinski tisak koji se referira na stručne teme. Proučava, primjerice, *Naredbu Kraljevsko hrvatske – slavonske – dalmatinske zemaljske vlade, odjela za bogoštovlje i nastavu* (1876. br. 541) koja je propisivala pravila za zagrebačku knjižnicu hrvatskog sveučilišta Franje Josipa I. kao i *Pravila Univerzitetske biblioteke u Beogradu*. Još 1904. nabavio je *Relazione sulla biblioteca civica di Pola*, a potom i *Pravila Knjižnice kraljevskog i slobodnog grada Zagreba*.

Među njegovim spisima, uz članke u kojima je, svjestan važnosti medija, redovito izvještavao lokalni tisak o postignućima *Gradske biblioteke*, upravo iz vremena obnašanja funkcije potpredsjednika DBJ, nalazimo isječke koji svjedoče interes za knjižničarska iskustva u susjednim sredinama.³ Navedeni članci donose vijesti iz svijeta knjižničarstva u Kraljevini Jugoslaviji, primjerice, o ustroju *Sveučilišne biblioteke* i *biblioteke JAZU* u Zagrebu, novootvorenoj narodnoj knjižnici u Banja Luci te obilježavanju stogodišnjice rođenja poznatoga srpskog knjižničara Stojana Novakovića. Nekoliko godina ranije, u ljeto 1926., Manger se upoznaje s programom *Congres international des bibliothécaires et des amis du livre*, koji se održavao u Pragu.⁴ Zanimanje za vijesti iz knjižničarstva nije izostalo ni 1934. pri otvaranju novog zdanja knjižnice u Manchesteru, jedne od tada najvećih svjetskih knjižnica, s fondom od 40.000 metara dužnih.

Napomenimo, znakovito je za hrvatsko knjižničarstvo općenito, pa tako i ono u srednjoj Dalmaciji, da će ostvarenje ciljeva zacrtanih na spomenutom *I. kongresu bibliotekara Jugoslavije* ostati aktualno i nakon Drugoga svjetskog rata, po osnivanju *Društva bibliotekara Hrvatske* (dalje DBH). Naime, nakon što je 1948. u *Sveučilišnoj biblioteci* u Zagrebu obnovljeno djelovanje stručne udruge bibliotekara i knjižničara, utemeljene još 1940. godine, oživljeno je i organizirano djelovanje knjižničarske struke u Splitu, a potom i srednjoj Dalmaciji. Tih godina, sukladno novim programima opismenjivanja i obrazovanja, prema riječima Matka Rojnića (...) *Jedna za drugom osnivane su biblioteke za široke slojeve naroda, po gradovima i selima* (...), a potreba za knjižničnim osobljem bila je sve prisutnija. U većim gradovima, pa tako i Splitu, uz postojeće knjižnice organiziraju se i nove vrste knjižnica – pionirske, posudbene, sindikalne i školske.

³ Vidi: Zagrebačka sveučilišna knjižnica : najveća i najbolje organizirana biblioteka u državi. // *Jutarnji list* (31. 3. 1934.), 27, 28. ; Stojan Novaković kao bibliotekar : povodom stogodišnjice Narodne biblioteke. // *Politika* (22. 1. 1934.), 9. Stojan Novaković, upravnik Narodne biblioteke u Beogradu (1869. - 1874.) bio je osobito cijenjen u srpskim knjižničarskim krugovima gdje je još 1870. uspio zakonom osigurati NB tri obvezna primjerka, potaknuti razvoj školskih i narodnih knjižnica u unutrašnjosti Srbije, a 1881., zaslugom Novakovića, donijet je zakon o *Narodnoj biblioteci* i *Narodnom muzeju* ; Dovršena ogromna knjižnica u Manchesteru. // *Novosti* 157 (10. juna 1934.), 15. Vidi i: Anzulović, Neda. Iz pretpovijesti Hrvatskog knjižničarskog društva. // *Glasnik Društva bibliotekara Split* 8(2010), 10.

⁴ Program kongresa Manger je dobio zajedno s pozivom na sudjelovanje. Upravo je na ovom kongresu Gabriel Henriot (1880.-1965.), predsjednik *Association des bibliothécaires de France (ABF)*, predložio stvaranje međunarodne udruge knjižničara, koja je i utemeljena godinu dana kasnije, 1927. u Edinburghu, pod nazivom *International Federaton of Library Associations and Institutions (IFLA)*.

Na osnivačkoj skupštini DBH jasno je istaknut cilj budućeg djelovanja (...) *da okupi i poveže sve stručne bibliotekarske službenike, kako bi mogli što bolje i uspješnije raditi na unapređivanju bibliotekarske struke i na stručnom uzdizanju svojih članova*. Uskoro zatim, 1949. godine DBH počinje pripreme za ustroj splitskog Povjereništva. Mangerov pokušaj formalnog organiziranja strukovnog udruženja u srednjoj Dalmaciji nastaviti će 1950. Hrvoje Morović – prvi povjerenik splitskog Povjereništva DBH.

U prvim godinama djelovanja, obveze splitskog Povjereništava, od 1957. podružnice DBH, bile su široko zacrtane. Središnjici su podnosili ne samo izvješća o svom radu, nego i o radu knjižnica u svojoj sredini, obnašajući, mogli bismo reći, ulogu budućih matičnih službi. Nadalje, (...) *prikupljaju članove, ubiru članarine i održavaju veze između Društva i članova u (...) gradu (...) povremenim održavanjem sastanaka s članovima na kojima se pretresaju aktuelni problemi i pitanja koja stoje pred Društvom*, a o kojima ih je DBH *redovito obavještavalo*.⁵ S preustrojem Društva bibliotekara Hrvatske i promjenom naziva u *Hrvatsko bibliotekarsko društvo* (dalje HBD) 1970-ih splitska Podružnica postaje samostalno regionalno društvo što, uz manje organizacijske izmjene, ostaje do danas. Od osnivačke skupštine održane u svibnju 1975., djeluje pod nazivom *Društvo bibliotekara Split* (dalje DBS) a od 1997. kao *Društvo knjižničara u Splitu* (dalje DKST). Od tada do danas okuplja knjižničare Splitsko-dalmatinske županije u cilju promicanja knjižničarske struke, pri čemu je ime grada Splita u nazivu udruge samo oznaka sjedišta.

3. Članovi DKST

3.1. Brojnost i struktura

U počecima djelovanja splitskog Povjerenstva i Podružnice 1950-ih i 1960-ih godina, kandidati za članstvo u DBH bili su predlagani od Povjerenstva/Podružnice, a o njihovom primanju u stručni knjižničarski krug odlučivalo se na sjednicama DBH. Uvjet za prijem bio je rad u knjižnici, ali ne i položeni stručni ispit kao mjerilo potrebne stručne kvalifikacije. Članovi Povjerenstva/Podružnice DBH bili su dužni uplatiti upisninu i redovitu mjesečnu članarinu te aktivno sudjelovati u radu Društva. Usporedbe radi, napomenimo da se danas članom postaje nakon stjecanja stručne kvalifikacije, odlukom

⁵ Morović je krajem 1930-ih u *Gradskoj biblioteci* stjecao prva iskustva kao korisnik, a od ožujka 1940. i kao njen zaposlenik. Vidi i: Arhiv DKST. Poziv DBH Moroviću od 18. 4. 1950. (br. 56/1950.)

Glavnog odbora i uz potvrdu Skupštine regionalnog društva, bez upisnine, uz uplatu jednogodišnje članarine.⁶ U vremenima znatno ograničenih komunikacija, neposredna veza članstva sa središnjicom, ostvarivala se preko lokalne organizacije, a osobito redovitim raspačavanjem osobnog primjerka glasila Društva – *Vjesnika bibliotekara Hrvatske*, a potom i *Novosti HBD-a*, danas dostupnih u elektroničkom izdanju.

Uspoređujući broj članova iz prvih godina djelovanja Povjerenstva DBH u Splitu sa znatnim brojem zaposlenih u knjižnicama srednje Dalmacije – od škola, poduzeća, sindikata i sl. – možemo zaključiti kako odaziv nije bio osobit.⁷ Evo i brojčanih podataka o broju članova u pojedinim dekadama, sastavljenih na temelju sačuvanih izvještaja o radu. U prvim godinama djelovanja, splitska je Podružnica brojila sedam do devet članova.⁸ Godine 1962. broji 37 članova obuhvaćajući gotovo sve stručne djelatnike u gradu Splitu. Godine 1975. Društvo ima 56, a 1977. 64 člana. Društvo 1980-ih bilježi između 100 i 114 članova i treće je po veličini u Hrvatskoj. Jedno desetljeće kasnije, 1990-ih, rad Društva odvijao se u izmijenjenim državnim i društvenim okolnostima te ratnim uvjetima. Članstvo se osipa, dio knjižnica izvan sjedišta u ratu je devastiran ili se njihov rad gasi. Primjerice, 1990-ih, uslijed nove administrativne podjele Republike Hrvatske na županije, mnogi dugogodišnji članovi prešli su u zadarsko i dubrovačko društvo. Godine 1997., DKST ostaje bez članstva iz Šibensko-kninske županije.⁹ Posebno je zabilježen trend zatvaranja specijalnih knjižnica u velikim radnim organizacijama koje se ni unatoč apelu članova DKST nije moglo zaustaviti.¹⁰ Nakon osnutka *Hrvatske udruge školskih knjižničara* (HUŠK) u travnju 2002. u Društvu znatno opada i broj školskih knjižničara. Usprkos navedenim nedaćama, DKST nastavljalo je rad, organiziralo predavanja, okupljalo članstvo, pomagalo u prikupljanju građe za

⁶ Arhiv DKST (Društvo bibliotekara Hrvatske br. 233/60 od 12. 3. 1960.).

⁷ Nakon Drugoga svjetskog rata, u Splitu su djelovale razne sindikalne i školske knjižnice te one u kulturnim ustanovama i poduzećima. Sindikalna *Posudbena biblioteka*, osnovana 1946. kao jedina posudbena knjižnica u gradu, prerasla je 1951. u *Narodnu knjižnicu*.

⁸ U veljači 1949., *Gradskoj biblioteci* u Splitu upućena je obavijest o osnivanju DBH, priložena *društvena pravila* i nekoliko pristupnica. Upisnina je iznosila 20 dinara, a mjesečna članarina 10 dinara. Nekoliko mjeseci kasnije, u listopadu 1949., svoje pristupnice DBH poslali su Branko Zupa, Hrvoje Morović i Dušan Berić – djelatnici splitske Gradske biblioteke.

⁹ Godine 1997. kolege iz Šibenika istupaju iz članstva DKST zbog osnivanja svoga društva. Okupljeni još od 1972. unutar HKD-a kao *Ogranak Šibenik* na Skupštini u travnju 2004. osnivaju *Društvo knjižničara Šibensko-kninske županije*.

¹⁰ Godine 1995. molba za spas knjižnice stiže iz Hrvatskog registra brodova (HRB) u Splitu. Pokušaj Društva da preko Sekcije za specijalne knjižnice HBD-a spriječi iseljenje knjižnice iz dotadašnjeg prostora i diobu fonda po odjelima HRB-a, na žalost, nije dao rezultata.

razrušene knjižnice i svojim utjecajem nastojalo poticati osnivanje i rad novih knjižnica.

Analizirajući i iskazujući brojkama i postocima zastupljenost članova DKST po mjestima Splitsko-dalmatinske županije 2014. godine, zaključujemo sljedeće. Najbrojnije članstvo DKST ima u knjižnicama svog sjedišta – gradu Splitu – 60 članova (72 posto). Potom slijede knjižnice priobalnog područja – na zapad od Solina, Kaštela do Trogira, a na istok od Omiša do Makarske – 13 (16 posto). Unutrašnjost županije ograničena je na samo jednog člana u Vrgorcu (1 posto). Zastupljenost članova na srednjodalmatinskim otocima prisutna je u knjižnicama Šolte, Brača, Hvara i Čiova – ukupno 11 članova (9 posto).

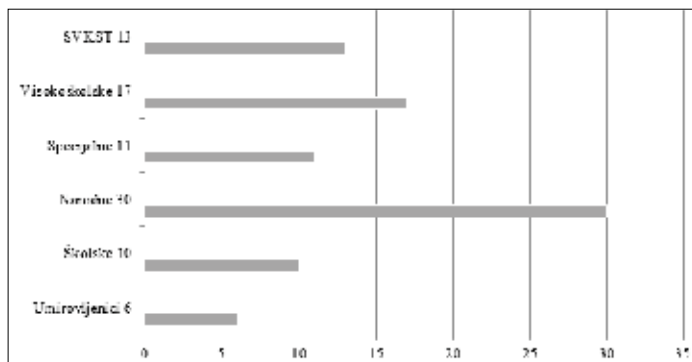
Slika 1. Zastupljenost članova DKST-a po mjestima Splitsko-dalmatinske županije.

Na županijskoj karti (Sl. 1.) možemo vidjeti da DKST, osim u Vrgorcu, nema članova u mjestima unutrašnjosti županije, primjerice u Dugopolju, Sinju, Vrlici i Imotskom, dok je u otočnom dijelu izostao otok Vis.¹¹ Nesrazmjer ve-

¹¹ Nakon što je *Knjižničarsko društvo Dubrovnik* kao regionalna udruga knjižničara s područja Dubrovačko-neretvanske županije, prestala s radom 2009., DKST priključio se jedan član s otoka Korčule.

ličine ovoga prostora i oskudnog broja knjižnica i stručnih djelatnika na njemu jest *terra incognita* koju DKST može upoznati, približiti i privući. Nedohvatnost djelovanja DKST na rubnim dijelovima županije dokazuje i činjenica da je upravo s ovih prostora bilo teško doći do podataka potrebnih za izradu *Vodiča po knjižnicama Splitsko-dalmatinske županije*, što navodimo u poglavlju Nakladnička djelatnost.¹² Stoga bi u budućnosti Društvo trebalo iznaći načine djelovanja i poraditi na tome da svoju aktivnost proširi i na navedeno područje, primjerice kroz jednodnevne stručne izlete.

Nadalje, analizirajući zastupljenost članstva prema vrstama knjižnica, dolazimo do sljedećih podataka.¹³ Većina članova DKST zaposlena je u narodnim knjižnicama (Graf. 1), njih 30, u visokoškolskim 17, u Sveučilišnoj knjižnici u Splitu 13, u specijalnim knjižnicama 11, a u školskim 10.¹⁴ Kategorija umirovljenika zastupljena je sa šest članova.

Grafikon 1. Struktura članstva prema tipu knjižnice.

¹² Indikativni su rezultati studije splitskih sociologa predstavljeni u svibnju 2014. na javnoj tribini *Financiranje nezavisne kulture u Splitu* koji su pokazali da je djelovanje splitskih udruga koncentrirano na središte grada i ne uključuje rubne dijelove grada. Vidi: Šušak Živković, Živana. *Nezavisna kultura je važna : za Dom mladih jedina šansa EU fondovi*. Dostupno na : <http://www.dalmacijanews.hr/clanak/o1mu-nezavisna-kultura-je-vazna-za-dom-mladih-jedina-sansa-eu-fondovi#/clanak/o1mu-nezavisna-kultura-je-vazna-za-dom-mladih-jedina-sansa-eu-fondovi> (20.09.2014.)

¹³ Adresar članova DKST 2014. Dostupno na : <http://www.svkst.hr/dkst/clan-adresar-2014.htm> (07.01.2015.)

¹⁴ Školski su knjižničari u HUŠK-u prepoznali udrugu koja će (...) *kvalitetnije promicati školsko knjižničarstvo, osigurati brži i kvalitetniji protok informacija, promicati profesionalni status školskih knjižničara* – od regionalnoga knjižničarskog društva. U HUŠK-u je danas aktivno 35 članova iz Splitsko-dalmatinske županije. Dostupno na : <http://www.husk.hr/podruzni-ca/splitsko-dalmatinska-zupanija/> (20.09.2014.)

3.2. Članovi Društva : kako ih privući i motivirati na aktivnost?

Od osnutka 1950. godine do današnjih dana, DKST okupljalo je oko 380 članova. Nezadovoljstvo brojem od 82 člana, koliko danas Društvo broji, u odnosu na oko 300 knjižničara u Splitsko-dalmatinskoj županiji, manje je od nezadovoljstva zbog nedovoljne aktivnosti većeg dijela članstva.¹⁵ Problem neprepoznavanja vlastitog interesa i slabe motiviranosti za rad u strukovnoj knjižničarskoj udruzi nije nam nepoznat. Još je 1931. godine Dušan Manger svoj neuspjeh pokušaj da pridobije djelatnike tadašnjih knjižnica na području Primorske banovine za članstvo i organizira splitsku sekciju DBJ, zaključio riječima (...) *ti razni bibliotekari (...) smatraju taj njihov položaj kao jedan sasvim nuzgredni, te ne imaju nikakvog interesa*. I dva desetljeća kasnije – 1950-ih – predstavnici prve splitske stručne knjižničarske udruge žale se u svojim izvještajima DBH kako se za mnoge članove aktivnost svodi isključivo na plaćanje članarine, a slični problemi nedostatne motivacije prisutni su i danas u većini udruga. Aktivni članovi sudjeluju u radu DKST-a i brojnim komisijama, radnim grupama i stručnim tijelima Hrvatskoga knjižničarskog društva (HKD) i međunarodnih udruga. Dok su se raniji naraštaji prepuštali zanosu i procjeni/uvažavanju lokalne stručne sredine, od 2010. je vrednovanje doprinosa regionalnom Društvu i široj knjižničarskoj zajednici regulirano *Pravilnikom o uvjetima i načinu stjecanja stručnih zvanja u knjižničarskoj struci*. Stoga zaključujemo kako mogućnost napredovanja u viša knjižničarska zvanja može biti ne samo motivirajuće za nove članove, nego i za bolje pozicioniranje Društva prema svom članstvu. Nažalost, izvan sadašnjeg sustava vrednovanja u struci, izostala je kategorija srednje i više stručne spreme – pomoćnih knjižničara i knjižničara. Motiviranje ove kategorije stručnih djelatnika kroz sustav nagrađivanja u konačnici bi, možda, privuklo i veći broj novih članova. Uvođenje nagrada za poseban doprinos radu DKST-a može biti poticaj članovima da se više zalažu u njegovom radu. Napomenimo da su stručna putovanja ostvarena od 1981.-1989. i 1996.-2012. bila pokretač i snaga za promicanje Društva i knjižničarske struke. Motivirala su mnoge članove jer su se knjižničari međusobno povezivali, družili i uspostavljali izravne veze.

Sagledavajući sadašnju dobnu strukturu članstva DKST-a, očigledna je skoro smjena naraštaja koja se periodično ponavlja u pojedinim desetljećima

¹⁵ Prema podacima županijske matične službe Gradske knjižnice Marka Marulića iz 2014. godine, u Splitsko-dalmatinskoj županiji djeluje 260 knjižničara.

njegova djelovanja. Ova zakonitost nudi Društvu mogućnost da netom umirovljeni članovi, ovisno o vlastitom izboru, jer umirovljenjem ne prestaje njihovo članstvo, ostanu još dugo aktivni pridonoseći njegovom radu kroz brojne programe osmišljene u sprezi iskustava starijih i poleta mlađih članova.¹⁶

4. Obrazovanje, skupštine i stručni skupovi

Još od doba čitaoničkog pokreta, u srednjoj Dalmaciji postojala je svijest da javne knjižnice trebaju voditi obrazovani i ugledni pojedinci. Spomenimo tek neke od njih koji su kao knjižničari djelovali u *Narodnoj čitaonici*, *Gabinettu di lettura* i *Gradskoj biblioteci*: Ante Kuzmanić, Vid Morpurgo, Miroslav Alačević, spomenuti Dušan Manger, Mate Škarica, Jerko Rapanić i drugi. U vrijeme nakon 1945. kada se, prema riječima Matka Rojnića, *naše bibliotekarstvo postavljalo na nove temelje*, poprimajući obim masovnog/javnog knjižničarstva po broju korisnika i dostupnosti knjižnog fonda, rasla je i potreba za stručnim djelatnicima svih stručnih sprema – od osnovne, srednje i više do visoke stručne sprema, uz potrebna specijalistička znanja. U tim počecima hrvatskog i srednjedalmatinskog knjižničarstva ne samo da su malobrojni djelatnici u knjižnicama imali odgovarajuće obrazovanje i potrebna znanja, nego su im za rad nedostajali stručni priručnici i upute.¹⁷ Da bi se ovakvo stanje prevladalo, uskoro se donose zakonski i podzakonski akti kojima se određuje odgovarajuće i stalno obrazovanje knjižničara u lokalnoj sredini i izvan nje. Prvi od njih donesen je 1949. *Pravilnik o pripravnničkom stažu, stručnim ispitima i tečajevima za službenike bibliotekarsko-arhivističke struke*, a potom i *Uredbe o obvezi polaganja stručnih ispita državnih službenika u Hrvatskoj*. Uskoro, od jeseni 1951. uslijedili su prvi ispiti za bibliotekare i knjižničare pred ispitnim komisijama.¹⁸ Sveučilišna knjižnica u Zagrebu, a potom i druge nacionalne knjižnice u bivšoj Jugoslaviji, postaju mjesto održavanja prvih stručnih savjetovanja, tečajeva i stručnih ispita za bibliotekare

¹⁶ U suradnji sa Ženskom grupom Split DKST je 1997. sudjelovalo u akciji *Poklonite knjigu umirovljenicima – čekajte vas*. Danas je u projekt uključena *Gradska knjižnica Marka Marulića*. Vidi: J. L. Penzionerima dali 800 knjiga. // Slobodna Dalmacija (2014).

¹⁷ Iako se obveza polaganja stručnog ispita za osobe zaposlene u hrvatskim knjižnicama od 1928. redovito javlja u svim zakonima koji normiraju knjižničnu djelatnost, prema sadašnjim spoznajama, spomenute vrste splitskih knjižnica do 1945. nisu ispunjavale navedenu obvezu. Vidi: *Školovanje bibliotekara u Hrvatskoj*. // Studij bibliotekarstva : u povodu petnaeste godišnjice rada Katedre za bibliotekarstvo. Zagreb : Filozofski fakultet, 1992. Str. 1.

¹⁸ Godine 1960. članovi ispitne komisije obavijestili su i splitsko Povjerenstvo da *izrađuju popis literature, koji se preporučuje kandidatima pri spremanju za ispit*.

i knjižničare.¹⁹ Takove okolnosti zasigurno su bile izazov za splitsko Povjerenstvo DBH od kojeg se očekivalo da organizira za članove brojne seminare, tečajeve i savjetovanja, pripremajući ih za polaganje stručnih ispita i uspješno obavljanje stručnih poslova. Nakon što je 1992. HKD istupio iz *Saveza društava bibliotečnih radnika Jugoslavije*, polaganje stručnih ispita odvijalo se isključivo u NSK u Zagrebu.

Osim brige Društva o obrazovanju članova, navodimo i nekoliko najznačajnijih stručnih skupova koje je Društvo organiziralo, sudjelovalo ili ih je potaknulo. Godine 1962. u Splitu je održano 3. savjetovanje HBD, a odmah potom i 13. redovita skupština HBD-a. Godine 1977. održana je u Splitu 21. redovna skupština HBD-a, a 1996. Društvo je domaćin 30. skupštine HBD-a u Primoštenu. Prvi stručni skupovi u organizaciji našeg Društva i Komisije za visokoškolske knjižnice HKD-a održani su 2000. i 2001. pod nazivom *Knjižnice hrvatskih visokih učilišta*. Prvi skup održan je 2000. pod nazivom: *Knjižnice hrvatskih visokih učilišta : nužnost promjena za 21. stoljeće*, a drugi u listopadu 2001. godine s nešto promijenjenim nazivom *Knjižnice hrvatskih visokih učilišta – pravci koordiniranog djelovanja*.²⁰

Godine 2000. održana je javna manifestacija *Dani splitskih knjižnica@*. Zamišljena kao prigoda za komunikaciju s lokalnom zajednicom, naišla je na velik odziv splitskih knjižnica i knjižničara. Uz razna predavanja, radionice, kvizove, okrugle stolove i nagrade, mnoge škole predstavile su se i svojim dodatnim aktivnostima vezanim uz rad knjižnice.

Po ugledu na slične klubove, prisutne u knjižničarskoj praksi širom svijeta, osnovan je 2000. na drugim *Danima splitskih knjižnica@*, u sastavu DKST-a i pod pokroviteljstvom Poglavarstva grada Splita *Klub prijatelja splitskih knjižnica*.²¹ Ciljevi osnivanja *Kluba* bili su: promocija knjižnica i njihove uloge u razvoju grada Splita, pronalaženje različitih oblika potpore njihovom razvoju uz povezivanje njihovih programa i informacijskih potreba lokalne zajednice te slobodan pristup informacijama. Klubu su mogle pristupiti sve pravne i fizičke osobe zainteresirane za ostvarivanje navedenih ciljeva. Prvi počasni predsjednik *Kluba prijatelja splitskih knjižnica* bio je akademik Ivo Petrinović.

¹⁹ Na temelju spomenute *Uredbe i Pravilnika*, počinju se u Hrvatskoj, prvi put poslije Drugoga svjetskog rata polagati u proljeće 1951. godine prvi stručni ispiti iz knjižničarstva za zvanja knjižničar i mladi bibliotekar.

²⁰ Suorganizatori skupa bili su: Sveučilišna knjižna u Splitu, Sveučilišna knjižnica u Rijeci, Gradska i sveučilišna knjižnica Osijek, CARNet- Računalno komunikacijsko čvorište Split.

²¹ Društvo knjižničara u Splitu, dostupno na: <http://www.dkst.hr/klub-prijatelja.htm> (14.11.2009.)

Novo tehnološko okruženje vremenom je u većoj mjeri omogućilo pojedincu samostalno cjeloživotno stručno usavršavanje te je i uloga DKST-a u poticanju stručne pouke i osobnom razvoju knjižničarskih djelatnika u lokalnoj sredini postala manje važna. Brigu o sustavnom poučavanju djelatnika pojedinih vrsta knjižnica, ovisno o svojim nadležnostima, od 2008. dijelom su preuzele i matične službe *Gradske knjižnice Marka Marulića* i *Sveučilišne knjižnice u Splitu* zahvaljujući novim prostornim uvjetima. Nadalje, bolja dostupnost stručne literature, razvoj tehnologija i uporaba interneta utjecali su na rad u knjižnicama, informacije su dostupne svima i brže se prate promjene u knjižničarstvu. Prateći nove tehnologije i društvene promjene, mijenja se i uloga knjižnica. To bi mogao biti poticaj knjižničarima da se aktivno uključe u rad knjižničarskog društva promičući utjecaje informacija na gospodarstvo i društvo u cjelini.

5. Nakladnička djelatnost Društva

Nakladnička djelatnost DKST-a započela je 1980-ih pokretanjem prve serijske publikacije *Glasila Društva bibliotekara Split*, čiji prvi broj izlazi 1990. prigodom 40. obljetnice rada. Iako u početku zamišljen kao interno glasilo, namijenjeno knjižničarima, članovima Društva, za promicanje i unapređenje stručnog rada u njihovim knjižnicama, vremenom je prerastao u stručni, recenzirani časopis. Nakon prekida od gotovo jednog desetljeća, *Glasnik* je od broja 8. (2010) uspio obnoviti stalnost izlaženja, podići stručnu i znanstvenu razinu tiskanih članaka te proširiti krug suradnika.²² Do danas je jedini stručni knjižničarski časopis na ovim prostorima i jedan među rijetkim časopisima regionalnih knjižničarskih društava. Unatoč financijskim teškoćama, *Glasnik* nastoji zadržati redovitost.

Godine 2008., izdavačka je djelatnost Društva obogaćena prvom omeđenom publikacijom – *Vodičem kroz knjižnice grada Splita*. Svrha *Vodiča* bila je bolje informirati javnost o knjižnicama u gradu te predstaviti i zabilježiti bogatstvo, raznovrsnost i postignuća knjižničarstva u gradu Splitu. Vodič je dio šire zamišljenog projekta *Vodiča po knjižnicama Splitsko-dalmatinske županije* koji, unatoč u većem dijelu prikupljenim podacima, nažalost do danas nije ostvaren. Uvid u raznovrsnost tema posterskih izlaganja članova Društva

²² Izlaganja i radovi prezentirani na prvom skupu visokoškolskih knjižnica tiskani su u *Glasniku Društva bibliotekara u Splitu* br. 7(2001). Za ovaj je broj Ministarstvo kulture osiguralo otkup te je tiskan u nešto većem broju i dostavljen mnogim knjižnicama.

izloženih u zemlji i inozemstvu donijela je 2014. publikacija *Posterska izlaganja članova Društva knjižničara u Splitu (1998. – 2014.)*, ujedno i katalog istoimene izložbe. Uz navedene publikacije, nakladništvo Društva u budućnosti očekuju novi izazovi, osobito na polju elektroničkog nakladništva. Nakon što je od 1998. HKD-a sa svojih prvih mrežnih stranica obavještavao knjižničarsku javnost o stručnim skupovima u Hrvatskoj i svijetu, izdanjima i radu stručnih tijela, svoje mrežne stranice postavilo je 2004. i DKST, danas dostupne na adresi <http://www.dkst.hr>. Pokrenute su radi promicanja knjižničarske struke te informiranja članstva i šire javnosti o radu Društva. Tijekom proteklih godina, postojeće stranice su unaprijeđene, ali još uvijek nisu dovoljno zaživjele i motivirale članstvo da aktivno sudjeluje u njihovom stvaranju pišući vlastite priloge o Društvu i aktivnostima koje provode. Napomenimo, u vremenu informacijskog napretka, društvene mreže su idealno mjesto komunikacije, susreta i informiranja. Stoga bi se Društvo trebalo uključiti u društvene mreže (Facebook, Twitter...) kako bi se ostvarila lakša i brža komunikacija s članovima, poboljšale aktivnosti, promicala struka i razmjenjivala iskustva. Interakcija članova otvara brojne mogućnosti za uključivanje većeg broja mladih članova, naročito virtualnog članstva, što bi osnažilo Društvo i stvorilo nove mogućnosti za suradnju i partnerstva.

6. Financiranje djelatnosti i položaj Društva u Registru udruga Republike Hrvatske

Još od osnutka, DKST jedino trajno financiranje ostvaruje uglavnom iz članarina, što nije dovoljno za njegovu redovitu aktivnost. Tijekom proteklih desetljeća, rad Društva financirali su službe Grada Splita (NO Odjel za prosvjetu i kulturu, SIZ za kulturu, Služba za kulturu i umjetnost) te, u manjoj mjeri Splitsko-dalmatinska županija. Svoje financijske potrebe Društvo nastoji namiriti prijavama na natječaje koje objavljuju Županija i Grad Split za financiranje djelovanja udruga građana na promicanju raznih strukovnih i ostalih društvenih aktivnosti, kao i programe u kulturi koje ocjeni *od interesa za Grad Split*. Uz redovno financiranje i prijave na projekte, Društvo je za organizaciju prethodno spomenutih manifestacija i izdanja tražilo dodatna sredstva pokrovitelja. Primjerice, stručni skup *Knjižnice hrvatskih učilišta : nužnosti promjena za 21. stoljeće* financijski su podržali Hrvatske telekomunikacije – Telekomunikacijski centar Split, Veleučilište i Sveučilište u Splitu te splitski fakulteti – Građevinsko-arhitektonski, FESB i Pravni. Na poticaj

HKD-a, Društvo se dvaput prijavilo na međunarodni natječaj i, između ostalog, ostvarilo financijsku podršku – 1994. od *Instituta Otvoreno društvo* za tiskanje *Glasnika* i 2004. od trogodišnjeg programa *Informacije o Europskoj uniji i narodnim knjižnicama* zajedno s devet regionalnih društava, NPLA i NZRCD.

Pogledajmo, s obzirom na niz ograničavajućih čimbenika pri financiranju udruga, današnje stanje u DKST. U *Registru udruga Republike Hrvatske*, DKST vodi se kao udruga u kulturi.²³ Uz njega, samo u Splitsko-dalmatinskoj županiji registrirano je ukupno 1.050 udruga u kulturi. Zanimljivo je da prema ovom *Registru* u informacijskoj glavnoj grupi djelatnosti i podgrupi za informacijske djelatnosti, ne nalazimo niti jedno knjižničarsko društvo. U informacijsku grupu djelatnosti registrirane su udruge koje promiču informatiku, računovodstvo, komunikacijsku i informacijsku tehnologiju. Napomenimo, HKD se također vodi kao literarna podgrupa u kulturnim djelatnostima, što znači da kao struka nismo prepoznati ni na državnoj razini. U Gradu Splitu, DKST se nalazi među 70 ustanova i udruga u kulturi, što donekle određuje i način njegovog financiranja.²⁴ Navedene ustanove i udruge od lokalne samouprave očekuju financijsku potporu u provedbi projekata i redovnih aktivnosti. Napomenimo kako je posljednjih godina u Splitu izrazito prisutna zajednička aktivnost i partnerstvo udruga nezavisne kulturne scene mladih.²⁵ Njihove su aktivnosti usmjerene prema Gradu u cilju rješavanja financijskih, produkcijskih i prezentacijskih problema. Pri tome se pozivaju na europsku praksu koja vodi više računa o nezavisnoj kulturi kao nositelju većine kulturnih programa u lokalnim zajednicama.²⁶ Mnogo raznorodnih udruga te cjelokupno stanje u gospodarstvu i financijske krize posljednjih godina imale su za posljednicu u 2012. i 2013. godini izostanak redovite potpore Grada Splita izdavačkoj djelatnosti DKST-a. Zbog toga je trebalo iznaći dodatna sredstva. Tako je tiskanje posljednjeg broja *Glasnika* br. 10-11/2013. potpomognuto donacijama

²³ Ministarstvo uprave republike Hrvatske. Dostupno na : <http://www.appluprava.hr/RegistarUdruga/faces/WEB-INF/pages/searchForm.jsp> (03.09. 2014.)

²⁴ Grad Split, Udruge i druge organizacije u kulturi grada Splita. Dostupno na: <http://www.split.hr/Default.aspx?art=1727&sec=893> (03. 09. 2014.). U sklopu Programa javnih potreba u kulturi Grada Splita za 2014. godinu, prema preporuci *Vijeća za knjigu, nakladništvo i bibliotečnu djelatnost*, DKST je dobilo potporu za knjižničnu i izdavačku djelatnost tj. za redovito tiskanje *Glasnika društva bibliotekara Split*.

²⁵ Platforma Doma mladih. Dostupno na: http://platforma-doma-mladih.org/?page_id=9 (24. 01.2015.)

²⁶ Aktivnosti *Platforme mladih* prema Vijeću za kulturu Grada Splita. Dostupno na : <http://www.slobodnadalmacija.hr/Kultura/tabid/81/articleType/ArticleView/articleId/266478/Default.aspx> (24.01.2015.)

Sveučilišne knjižnice u Splitu, Gradske knjižnice Marka Marulića, te splitskih fakulteta – Ekonomskog fakulteta, Fakulteta građevinarstva, arhitekture i geodezije i Pravnog fakulteta. U datim okolnostima, DKST treba tražiti nova partnerstva sa srodnim udrugama radi financiranja i zajedničkog djelovanja na lokalnoj razini kao i prigodu za promicanje knjižničarske struke.

7. Kako dalje?

Strateški promišljati znači tražiti odgovore na različita pitanja vezana uz problematiku za koju se zalažemo. Najčešće postavljamo ona pitanja za koja smatramo da nas temeljem dostupnih podataka i temeljite analize mogu dovesti do željenog cilja: *Koji su trajni problemi s kojima se suočavamo?* ; *Koji se novi problemi mogu javiti?* ; *Na koji način se stari problemi mogu mijenjati?* ; *Izazovi i prilike s kojima se susrećemo?* ; *Koji su nam sljedeći koraci?*

Pored analitičkog pristupa i propitivanja sadržaja za čije smo riješavanje zainteresirani, učinkovitost strategije ovisi i o konkretnim aktivnostima vezanim uza sagledavanje srodnih problema u širem kontekstu. U prvom redu se to odnosi na utvrđivanje vlastitih organizacijskih snaga i slabosti kao i na razumijevanje društvenog i gospodarskoga stanja, koje unatoč statističkim podacima i primjeni racionalne analize, nije uvijek predvidivo. Zbog toga se pored uvriježenih modela strateškog promišljanja, danas javljaju i noviji trendovi u smislu stavljanja dodatnih naglasaka na naknadno praćenje poduzetih aktivnosti i post festum analizu uspjeha i neuspjeha primjenom iskustvene logike.²⁷ U svakom slučaju, izbor konačne strategije složen je postupak koji se sastoji od definiranja vizije i poslanja, utvrđivanja kratkoročnih i dugoročnih ciljeva, poznavanja postojećega stanja (dobre i loše strane), planiranja i razrade alternativnih rješenja s obzirom na moguće prijetnje i izazove, a tek nakon toga moguće je razmišljati o konačnom izboru i primjeni ispravne strategije.²⁸ Uz to, važno je imati određena sredstva, uhodan tim i sposobno vodstvo, jednako kao i dobre partnere i lobiste potrebne za izvršavanje akcijskog plana. Uspješno lobiranje traži usklađenost, predanost, ali i poznavanje vlastitih granica i

²⁷ Vidi više o tome: Lučić, Marko. Strateško promišljanje. // qLife : znanost i umjetnost liderstva. (Rijeka) 4, 2 (2012), 9-10. Dostupno na: <http://www.quantum21.net/slike/src/2012/07/01/1341131332qlife14prew.pdf> (14.10.2014.)

²⁸ Holloway, Richard. Establishing and Running an Advocacy NGO : a hand book. Dostupno na: http://www.akdn.org/publications/civil_society_advocacy_ngo.pdf (14.10.2014.)

granica organizacije unutar koje djelujemo.²⁹ To sve zahtjeva i dodatno zalaganje na stvaranju transparentne slike ukupnog programa naše udruge povezanog s nizom aktivnosti koje nam pomažu u pronalaženju partnera spremnih za zajednički utjecaj na donosiocima odluka jer oni koji nas pomažu i oni koji nam se žele priključiti, prednost daju jasnim okolnostima s unaprijed utvrđenom odgovornošću i očekivanim učincima. U tom smislu koristili smo SWOT analizu kao jednostavnu metodu za ocjenu stanja u Društvu knjižničara u Splitu, temeljenu na dugogodišnjoj tradiciji uspješnog djelovanja, dobrim i lošim stranama postojeće organizacije rada, najvažnijim postignućima njegovih članova kao i općem okruženju. U SWOT analizi zabilježili smo i one čimbenike koje nije bilo moguće do kraja odrediti, nego su spomenuti kao kvalificirane izjave ili uvjerenja naših članova. Analiza se posebno odražava na mogućnost aktivnog sudjelovanja Društva u javnom životu lokalne zajednice, kao i na doprinos u oblikovanju javnog mnijenja vezanog uz zagovaranje osnovnih vrijednosti knjižničarske struke u sklopu Hrvatskoga knjižničarskog društva. S obzirom na aktualne zakonske norme kojima se određuje rad udruga, ova analiza može nam poslužiti i kao podloga za izmjenu postojećih akata Društva i njihovo usklađivanje sa spomenutim propisima.³⁰

Poslanje

Poslanje našega regionalnog Društva je okupljanje i organiziranje knjižničara Splitsko-dalmatinske županije u svrhu razvoja, zaštite i javnog zagovaranja knjižnica, knjižničarske struke kao i stalnog obrazovanja knjižničara s ciljem da se omogući slobodan pristup informacijama za sve.³¹

Prednosti

Tradicija organiziranog djelovanja DKST-a, koje uskoro obilježava 65 godina postojanja, jedno je od važnijih zaloga njegove održivosti. Uhodana struktura, izdavačka djelatnost (Glasnik DBS), redovito i iskusno članstvo sastavni su dio tog kontinuiteta koji Društvu osigurava uvjete za daljnji razvoj. Od zlatnog doba 1980-ih, kad je Društvo imalo između 100 i 114 članova te bilo treće po veličini u Hrvatskoj, pa kasnije tijekom ratnih 1990-ih kad se članstvo osjetno osipalo, članovi Društva knjižničara u Splitu aktivno su

²⁹ Guidelines on lobby and advocacy. Dostupno na: <http://www.icco-international.com/int/linkservid/84D40E76-B5C9-FAF9-4DF6BA11317B6B44/showMeta/0/> (14.10.2014.)

³⁰ Zakon o udrugama, Narodne novine, 74/2014.

³¹ Društvo knjižničara u Splitu. Arhiva mrežnih stranica Društva. Dostupno na: <http://www.svkst.unist.hr/dkst/> (20.01.2015.)

radili i unatoč kriznim vremenima bili smo jedno od najaktivnijih regionalnih društava u spomenutom razdoblju. Upravo u tom teškom razdoblju Društvo je pokrenulo svoj Glasnik koji je nakon nekoliko lošijih godina s vremenom uspio obnoviti stalnost izlaženja, podići stručnu razinu i proširiti broj suradnika. Javna događanja, prepoznatljive manifestacije i stručni skupovi u organizaciji DKST-a i HKD-a obilježili su 2000-te. Istih godina osnovan je *Klub prijatelja splitskih knjižnica* kao prvi takve vrsti kod nas, a podršku su nam pružali akademici i gradski dužnosnici, drugim riječima regionalno Društvo bilo je vidljivo i prepoznato na lokalnoj i nacionalnoj razini. Unatoč objektivnim problemima zadnjih godina vezanim uz nedostatno financiranje DKST-a, članovi su i dalje njegova najjača snaga, aktivno sudjeluju u postojećim aktivnostima i zalažu se za redovito funkcioniranje.

Nedostaci

Financiranje naše udruge iz proračunskih sredstava gradskih i županijskih tijela svih ovih godina bilo je ključno za opstanak. Uz godišnje članarine i povremene donacije, sredstva su uz manje ili više dostatne iznose redovito stizala na naš račun, a 2012. i 2013. godine prvi put niti jedan od spomenutih financijera nije čak ni s minimalnim iznosom financirao rad Društva. Razlog tome velikim dijelom možemo naći u teškom gospodarskom stanju na lokalnoj i državnoj razini, ali također moramo biti svjesni i činjenice da u tom razdoblju bilježimo daleko manje prisustvo Društva u javnosti grada i županije u kojoj djeluje. Slaba suradnja sa srodnim udrugama, nedostatak suradničkih projekata kao mogućnost dodatnog financiranja naših programa, manjak javnih skupova i događanja u organizaciji ili uz potporu našeg Društva, nedostaci su koje bi trebalo popraviti u idućem petogodišnjem razdoblju.

Prigode i izazovi

Sve što smo velikim dijelom prepoznali kao nedostatke u radu Društva, ističemo i kao moguće prigode i izazove: financiranje kroz suradničke projekte, traženje novih partnera u lokalnoj zajednici, aktivnija suradnja s ostalim regionalnim društvima i veće prisustvo u javnosti.

Posebnu prigodu vidimo u otvaranju nekih novih programa i partnerskih poticaja na lokalnoj razini za zajedničko učenje kroz praksu i međuknjižničnu suradnju koju su kao odgovor na slične trendove iz međunarodnog okruženja nedavno pokrenule i naše splitske knjižnice: *Gradska knjižnica Marka Marulića*, *Sveučilišna knjižnica u Splitu* i *Knjižnica Pravnog fakulteta u Splitu*. Njihov projekt pod nazivom *Centar za međuknjižničnu suradnju i učenje kroz*

praksu mogao bi biti pokretač novih ideja i za članove Društva knjižničara u Splitu.

Mogućnost obnove stručnih putovanja koja je naša udruga s velikim uspjehom organizirala dugi niz godina, prigoda je za sve članove Društva i članove Kluba prijatelja splitskih knjižnica da se ponovo okupe i na tragu dobre prakse uključe u nove sadržaje. Posebno važnim vidimo i prijedloge nekih naših članova da se u novim aktima Društva formaliziraju i osmisle stalne nagrade i priznanja zaslužnim članovima i suradnicima kao što to rade i druga regionalna društva.

Prijetnje, nedostatak motivacije i strah od gubitka članova

Glavnu prijetnju održivosti Društva vidimo u dugoročnom problemu vezanom uz teško gospodarsko stanje u cijeloj zemlji, u kojoj u pravilu lošije prolaze udruge koje se financiraju iz sredstava izdvojenih za podršku kulturnim i obrazovnim programima. U takvom kontekstu i zanos članova slabi. Osim uobičajenih osobnih razloga za rad u Društvu, vezanih uz napredovanje pojedinaca i stjecanje viših zvanja, za sve ostale aktivnosti potrebno je uložiti dodatne napore za poticanje članova na aktivizam. U radu se o tome i govori, posebno iz kuta pomoćnih knjižničara. Motivacija postojećih i privlačenje novih članova u interesu je svih udruga bez obzira na njihovu veličinu i značenje. Međunarodne knjižničarske udruge, uključivši i IFLA-u, naročitu pažnju polažu na osmišljavanje dobre komunikacije među članovima prvenstveno pomoću mrežnih stranica. Kao primjer dobre prakse možemo istaknuti *Officers Corner* koji se nalazi na IFLA-inim stranicama i namijenjen je prvenstveno predsjednicima i tajnicima sekcija i komisija za međusobnu komunikaciju i komunikaciju sa službenicima u administrativnim tijelima IFLA-e. Svrha im je da se svim aktivnim i moguće zainteresiranim članovima olakša snalaženje, ukaže na različite mogućnosti za osobno i stručno napredovanje koje im stoje na raspolaganju kroz postojeće IFLA-ine programe i na taj način motivira na veću aktivnost i međusobnu interakciju.³²

Izgleda da u smislu motivacije i važnosti aktivizma možemo i danas pronaći poveznicu s dalekim 1950-tima:

1958/2014

“Dakle, ne možemo biti zadovoljni brojem članova našeg Društva u odnosu na sve one ljude koji se u našem gradu manje-više stalno bave bibliote-

³² IFLA Officers Corner. Dostupno na: <http://www.ifla.org/officers-corner> (14.10.2014.)

karskim poslovima. (...) Ali ne možemo biti zadovoljni ni sa doprinosom koji neki upisani članovi daju radu Društva jer se za neke učešće u radu Društva svodi isključivo na uplaćivanje članarine³³.

Smjernice razvoja

Tražeci nove načine za motivaciju i poticaj na aktivno djelovanje naših članova, SWOT analiza trenutnoga stanja u Društvu posredno nam je otvorila i neka nova pitanja vezana uz moguće smjernice razvoja strukovnih udruga, potrebu aktivnijih suradničkih odnosa među regionalnim društvima kao i pitanje motiva za veći aktivizam regionalnih društava u sklopu HKD-a. Iako se iz iznesenih podataka i povijesnih činjenica nedvojbeno dalo zaključiti kako je DKST od samih početaka imalo velik utjecaj na promicanje knjižničarstva, ne samo u regionalnoj sredini, nego zbog stručnosti i aktivne uloge njegovih članova i u nacionalnim okvirima, ipak su proteklih godina neki značajniji vodeći položaji unutar HKD-a za njegove članove izostali. Osobni doprinos naših članova u sklopu HKD-a (dobitnici nagrada HKD-a, aktivni članovi i predsjednici stručnih tijela, rad u međunarodnim tijelima...) i danas nije zanemariv, ali i dalje ne osigurava put za vodeće položaje u sklopu nacionalnog društva. Naš prijedlog za smanjenje utvrđenih nedostataka i otklanjanje mogućih prijetnji ide u smjeru usklađivanja u radu regionalnih društava i zajedničkog djelovanja na svim razinama:

- DKST = više suradničkih projekata knjižnica i knjižničara na razini Splitsko-dalmatinske županije u odnosu na potrebe lokalne zajednice
- HKD = vođena suradnja regionalnih društava, suradnički projekti nacionalnog značaja + partneri / zajednički utjecaj na donosioce odluka
Budimo aktivni – zagovarajmo zajedno!

8. Zaključak

Začetke organiziranog djelovanja knjižničarske struke na području srednje Dalmacije nalazimo u gradu Splitu još od 1930-ih godina dvadesetog stoljeća vezano uz zagrebačku podružnicu DBJ. Od 1950. do danas uz DBH, kasnije HKD, uz organizacijske specifičnosti i nadležnosti djeluje Društvo knjižničara u Splitu. U počecima djelovanjem i članstvom ograničeno na grad Split,

³³ Vidi više o tome: Arhiv DBST, Izvještaj uprave Podružnice Društva bibliotekara Hrvatske u Splitu 1958.

Društvo se vremenom širi na područje i drugih srednjodalmatinskih općina. U praksi, to je značilo veći broj članova te raznovrsniji i opsežniji način rada. Prijelomne godine za rad DKST bile su 1990-te kada se uslijed nesigurnosti i ekonomske krize gase mnoge specijalne knjižnice. Zbog nove teritorijalno administrativne podjele Republike Hrvatske, dio članova pristupa postojećim (Zadar i Dubrovnik) ili novoosnovanim strukovnim udruženjima (Šibenik), a i školski knjižničari osnivaju svoju udrugu (HUŠK), što je utjecalo na brojnost članova i ukupni rad Društva. U tom vremenu dolazi do velikih društvenih i tehnoloških promjena te se neki raniji zadaci Društva, primjerice briga o poučavanju i usavršavanju knjižničara ostvaruju i na druge načine (matične službe, CSSU...). Primjenom SWOT analize pokušavaju se osvijestiti slabosti i prednosti u radu Društva, važne za njegov daljnji opstanak. Moguće rješenje pitanja motivacije postojećeg i privlačenja novog članstva nudi se kroz mogućnost napredovanja u viša zvanja uz vrednovanje aktivnosti u Društvu, nagrađivanje za poseban doprinos Društvu, oživljavanje stručnih putovanja, druženja i sl. Jedno od pitanja zasigurno je može li se rad Društva zasnivati isključivo na poduzetnosti i zanosu pojedinaca ili na aktivnom članstvu. U okolnostima pojave brojnih udruga, pitanje kako osigurati financijsku podršku za rad upućuje na potrebu partnerskih projekata sa srodnim udrugama od važnosti za lokalnu sredinu. Ova i slična pitanja dijelom se mogu rješavati i u sklopu strategije razvoja HKD-a kao krovne udruge, od koje regionalna društva očekuju više usklađivanja i zajedničko djelovanje.

LITERATURA

Arhiv Društva knjižničara u Splitu.

Anzulović, Neda. Iz pretpovijesti Hrvatskog knjižničarskog društva. // Glasnik Društva bibliotekara Split 8(2010), 10. Dovršena ogromna knjižnica u Manchesteru. // Novosti 157 (10. juna 1934.), 15.

Guidelines on lobby and advocacy. Dostupno na: <http://www.iccointernational.com/int/linkservid/84D40E76-B5C9-FAF9-4DF6BA11317B6B44/showMeta/0/> (14.10.2014.)

Holloway, Richard. Establishing and Running an Advocacy NGO : a hand book. Dostupno na: http://www.akdn.org/publications/civil_society_advocacy_ngo.pdf (14.10.2014.)

Hrvatska udruga školskih knjižničara, Podružnica Splitsko-dalmatinska županija. Dostupno na: <http://www.husk.hr/podruznica/splitsko-dalmatinska-zupanija/> (20.09.2014.).

Hrvatsko knjižničarsko društvo : 14. III. 1940. – 14. III. 2000. : spomenica. Zagreb : HKD, 2000. (Posebna izdanja ; knj. 8)

IFLA Officers Corner. Dostupno na: <http://www.ifla.org/officers-corner> (14.10.2014.)

J. L. Penzionerima dali 800 knjiga. // Slobodna Dalmacija (2014).

Lučić, Marko. Strateško promišljanje. // qLife : znanost i umjetnost liderstva. Rijeka, 4, 2(2012), 9-10.

Dostupno na: <http://www.quantum21.net/slike/src/2012/07/01/1341131332qlife14prew.pdf> (14.10.2014.)

Platforma Doma mladih. Dostupno na: http://platforma-doma-mladih.org/?page_id=9 (20. 09.2014.)

Registar udruga Republike Hrvatske. Dostupno na: <https://uprava.gov.hr/o-ministarstvu/ustrojstvo/uprava-za-opcu-upravu/registri/registar-udruga/826> (03.09.2014.)

Spomenica Društva knjižničara u Splitu : 1950. – 2010. // Glasnik Društva bibliotekara Split 8(2010).

Stojan Novaković kao bibliotekar : povodom stogodišnjice Narodne biblioteke. // Politika (22. 1. 1934.), 9.

Školovanje bibliotekara u Hrvatskoj. // Studij bibliotekarstva : u povodu petnaeste godišnjice rada Katedre za bibliotekarstvo. Zagreb : Filozofski fakultet, 1992. Str. 1.

Šušak Živković, Živana. Nezavisna kultura je važna : za Dom mladih jedina šansa EU fondovi. Dostupno na: <http://www.dalmacijanews.hr/clanak/01mu-nezavisna-kultura-je-vazna-za-dom-mladih-jedina-sansa-eu-fondovi#/clanak/01mu-nezavisna-kultura-je-vazna-za-dom-mladih-jedina-sansa-eu-fondovi> (20.09.2014.)

Udruge i druge organizacije u kulturi grada Splita. Dostupno na: <http://www.split.hr/Default.aspx?art=1727&sec=893> (03.09.2014.)

Zagrebačka sveučilišna knjižnica : najveća i najbolje organizirana biblioteka u državi. // Jutarnji list (31. 3. 1934.), 27, 28.

Zakon o udrugama, Narodne novine, 74/2014.

Županijska matična služba. Dostupno na: <http://www.gkmm.hr/zup-mat-sluzba.htm> (20.09.2014.).